

УДК: 372.8:378:656.6 Л99

DOI: 10.15587/2519-4984.2024.305117

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ ТА ЕЛЕКТРИКІВ ЗАСОБАМИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО, КОМУНІКАТИВНОГО ТА ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДІВ

У. І. Ляшенко

The article examines the peculiarities of future ship engineers and electricians education by means of competence, communicative and interdisciplinary approaches; emphasis is placed on the interdisciplinary connections of the disciplines of different cycles of training; it is underlined that the process of future seafarers education should be based on a competent, communicative and interdisciplinary approach, which will provide future specialists with efficiency in acquiring knowledge, skills and abilities.

The important competencies are defined in research by the educational goals of the competency-based approach that include knowledge and understanding (theoretical knowledge of an academic discipline, the ability to know and understand); knowledge of how to act (practical or operational application of knowledge in certain situations); knowledge of how to live (values as an integral element of perception and coexistence with others in a social context).

The interdisciplinary approach is an interdisciplinary movement of knowledge towards integrity, which involves a systematic study of the object and is a logical result of changes in each of the interacting knowledge systems, and is the source of the emergence of new trends towards their integration.

The study notes that the use of competency-based and interdisciplinary approaches contributes to the effective planning of professional training of a specialist; the analysis of the situation with the influence of interdisciplinary and competence approaches on the sequence of presentation of educational material when studying the disciplines of different training cycles allows to say that the use of these approaches contributes both to the in-depth assimilation of knowledge and skills by cadets and enriches their horizons allowing to establish relationships and interdependencies in the process of their education.

Attention is drawn to the fact that the communicative approach in studying the disciplines of the cycle of humanitarian and socio-economic education will contribute not only to communicative knowledge and skills (frequency, accuracy in formulating statements, the correct use of existing samples and the construction of one's own), but will also produce such universal skills as teamwork, creativity, flexibility, etc.

It has been proven that there is a need to apply the principles of interdisciplinary and competency-based approaches in educational and professional programs, training programs, curricula for more effective mastery of the future profession by ship engineers and electricians

Keywords: *interdisciplinary approach, communicative approach, competence approach, training cycle, maritime English*

How to cite:

Liashenko, U. (2024). Training of future ship engineers and electricians by means of competence, communicative and interdisciplinary approaches. ScienceRise: Pedagogical Education, 3 (60), 4–9. doi: <http://doi.org/10.15587/2519-4984.2024.305117>

© The Author(s) 2024

This is an open access article under the Creative Commons CC BY license

1. Вступ

У результаті прискорення науково-технічного прогресу у всіх галузях науки постає питання підготовки кваліфікованих кадрів здатних адаптуватись до інноваційних змін. Морська індустрія постійно впроваджує новітні технології з метою зменшення витрат на утримання та обслуговування суден та дотримання різноманітних вимог, які висуваються до судновласників стосовно скорочення викидів в атмосферу та забруднення навколишнього середовища.

Запит на підготовку майбутніх кваліфікованих кадрів варіюється кожного року як у питанні рівня опанування інноваційними системами так і у сфері універсальних навичок як-от комунікація, вміння працювати в команді, гнучкість, тощо. Для забезпечення необхідних потреб на ринку праці морські навчальні заклади розробляють різні стратегії підготовки, вивчають і варіюють кількість і напрямки дисциплін необхідних для отримання кваліфікації.

Вивчення та засвоєння дисциплін майбутнім спеціалістом здійснюється відповідно до обраного профілю. Більшість дисциплін належать до професійно орієнтованих (технічна механіка (теоретична механіка, опір матеріалів, деталі машин), електротехніка та основи електроніки, теорія, устрій судна та рушії, технологія матеріалів, основи автоматики, тощо), але є і загальні дисципліни як-от: основи філософських знань (філософія, релігієзнавство), соціологія, культурологія, фізичне виховання, вища математика, фізика, основи екології, тощо.

Деякі загальні дисципліни такі як українська мова та англійська мова (які вивчаються і у середній школі) у своєму змісті набувають професійної спрямованості. У морських вишах такі дисципліни зазначаються як українська мова (за професійним спрямуванням), англійська мова (за професійним спрямуванням), або мають відповідні назви. Для прикладу у Херсонській державній морській академії (ХДМА) англійська мова (за професійним спрямуванням) має назву «Морська англійська мова».

З метою оптимізації засвоєння курсантами знань, умінь та навичок (ЗУН) морськими вишами узгоджуються навчальні плани підготовки спеціалістів на основі інтердисциплінарного та компетентнісного підходів. Оскільки перший дозволяє перенести ЗУН набуті при вивченні професійно-орієнтованих дисциплін на заняття з дисциплін загальної підготовки і навпаки, а другий – сприяє їх якісному засвоєнню.

Оскільки специфіка роботи в морі передбачає ще і активну комунікацію на борту судна у змішаних екіпажах, то для дисциплін зразку «Українська мова (за професійним спрямуванням)» і «Морська англійська мова», тощо рекомендується використовувати комунікативний підхід

2. Літературний огляд

Розглядаючи професійну підготовку майбутнього фахівця, Г. Троцько [1] розглядає її як систему змістовно-педагогічних та організаційно-методичних заходів, спрямованих на забезпечення готовності майбутнього спеціаліста до професійної діяльності.

У свою чергу О. Сорока зазначає, що «професійна підготовка спеціаліста започатковується з формуванням готовності до певної діяльності» [2].

Науковець Л. Сущенко [3], визначає професійну підготовку як процес, що відображає науково й методично обґрунтовані заходи ВНЗ, спрямовані на формування рівня професійної компетентності особистості протягом терміну навчання.

Литвин А. В. обґрунтовує, що під час професійної підготовки майбутніх спеціалістів відбувається не лише професійна підготовка, а й формування потреби та особистісної готовності курсантів оволодіти професією, прагнення бути професійно освіченою, майстерною, культури фахівця, що об'єднується загальним поняттям професійна компетентність [4].

Аналіз різних поглядів науковців категорії «професійна підготовка» дає можливість обґрунтувати своє розуміння даного поняття. Професійну підготовку розуміємо як систему опанування курсантами необхідними фаховими компетенціями (ЗУН), умінь їх ефективно застосовувати (інтегрувати) відповідно

до виробничих ситуацій, а також особистісну готовність курсантів до роботи за фахом (готовність комунікувати, працювати в команді, гнучкість при прийнятті певних рішень).

У своєму науковому дослідженні С. Волошинов зазначає, що «основні нормативні положення, що містять вимоги до рівня компетенції морських спеціалістів, тобто до якості їхньої підготовки, відбору та атестації, реалізовані в міжнародних Конвенціях ПДНВ- 78/95 і СОЛАС–74» [5].

І. Сокол доводить, що «компетентнісний підхід передбачає вироблення загального розуміння результатів навчання, якими слід вважати набори компетенцій, що включають знання, уміння і навички майбутнього фахівця» [6].

В. Кремень акцентує увагу на те, що «компетенції поділяють на загальні, які є спільними для всіх ступенів і напрямів навчання, і спеціальні, зміст яких залежить від предметної галузі підготовки» [7].

Узагальнюючи погляди науковців стосовно компетентнісного підходу, варто зазначити, що освітніми цілями компетентнісного підходу визначаються важливі компетентності, що включають у себе:

– *знання і розуміння* (теоретичні знання з академічної дисципліни, здатність знати і розуміти);

– *знання як діяти* (практичне або операційне застосування знань в певних ситуаціях);

– *знання як жити* (цінності як інтегральний елемент сприйняття і співіснування з іншими в соціальному контексті) [8].

Під інтердисциплінарним підходом більшість дослідників розуміє організацію системи навчання таким чином, що робить можливим взаємопроникнення різних дисциплін на базі одного провідного освітнього компонента [2].

Інтердисциплінарний підхід представляє собою міждисциплінарний рух знання до цілісності, що передбачає системне вивчення об'єкта, виступає логічним результатом змін у кожній із взаємодіючих систем знань і є джерелом виникнення нових тенденцій до їх інтеграції [9].

Науковці Бін Вен та Пін-пін Лі у своїй праці зазначають, що предметні дисципліни навчального плану мають розроблені структури та характеристики, які створюють межі між ними, що обмежує міждисциплінарну співпрацю, тому використання інтердисциплінарного підходу є «еволюційною наукою та моделлю наукової освіти з урахуванням змін, які розширюють сферу його застосування. Це має привести до зміни в науці від «передачі знань» до «конструктивістського навчання»» [10].

Аналізуючи проблему трансдисциплінарності вченою Т. Аусбург, було виявлено певні «ідеальні якості» міждисциплінарних / трансдисциплінарних дослідників, такі як цікавість до інших дисциплін і бажання вчитися в них; гнучкість; адаптивність; відкритість розуму; креативність; хороші навички спілкування та слухання; здатність сприймати інформацію; і командна робота (Bruce) [11, 12].

Провівши ретельне дослідження даної проблеми (для пошуку джерел інформації дослідження були використані різноманітні ресурси: наукові дисертації (першоджерела), наукові бази даних Google

Scholar, Clarivate, Web of Science; електронні репозитрії (Електронна бібліотека НАПН України) закладів вищої освіти та наукових установ) вважаємо, що практичний аспект підготовки майбутніх судових механіків та електриків засобами компетентнісного, комунікативного та інтердисциплінарного підходів не було розкрито взагалі. З наявних дисертаційних першоджерел І. Сокола, С.Волошинова, М.Кулакової, які розглядали вищезазначені підходи у контексті підготовки майбутніх морських фахівців, питання підготовки саме механіків і електриків не розглядалось. Всі наявні наукові дослідження стосуються вивчення професійної підготовки судоводіїв.

Все це дає підстави стверджувати, що доцільним є проведення дослідження, присвяченого розкриттю особливостей підготовки майбутніх судових механіків та електриків засобами компетентнісного, комунікативного і інтердисциплінарного підходів.

3. Мета та завдання дослідження

Метою дослідження є розкрити особливості підготовки майбутніх судових механіків та електриків засобами компетентнісного, комунікативного і інтердисциплінарного підходів.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1. знайомитись із різними циклами підготовки судових механіків та електриків нормативної та варіативної частин освітньо-кваліфікаційної програми рівня спеціаліст;

2. з'ясувати, яким чином інтердисциплінарний та компетентнісний підходи впливають на послідовність викладення інформації при вивченні дисциплін різних циклів підготовки;

3. поетапно розглянути особливості викладання дисциплін циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки засобами комунікативного підходу, на прикладі дисципліни «Морська англійська мова».

4. Матеріали та методи

Для вирішення поставлених у дослідженні завдань, досягнення мети використовувався комплекс взаємопов'язаних методів:

Термінологічний аналіз – для визначення базових понять дослідження: «професійна підготовка», «компетентнісний підхід», «інтердисциплінарний підхід»; аналіз, синтез, порівняння, зіставлення та узагальнення теоретичних положень, викладених у психолого-педагогічній, методичній літературі, нормативних документах; систематизація та узагальнення теоретичних і методичних основ для з'ясування сутності та структури професійної підготовки майбутніх судових механіків та електриків; узагальнення науково-теоретичних та практичних даних для наукового розкриття особливостей підготовки майбутніх судових механіків та електриків засобами компетентнісного, комунікативного та інтердисциплінарного підходів.

Метод порівняння надав можливість узагальнити отриману інформацію і зробити відповідні висновки. Системний та комплексний підходи при аналізі особливостей імплементації комунікативного підходу на заняттях з дисципліни «Морська англій-

ська мова» при підготовці майбутніх судових механіків та електриків забезпечили достовірність отриманих результатів та висновків.

5. Результати дослідження та їх обговорення

Підготовка майбутніх судових механіків та електриків – це важливе і складне питання, що потребує комплексного та багаторівневого розв'язання, оскільки сучасне судно являє собою складний інженерний комплекс, що містить різноманітне електричне та технічне обладнання, яке має обслуговуватись на належному рівні і від того, наскільки майбутні спеціалісти володіють своїми майбутніми професійними навичками залежатиме безпека судна та екіпажа в цілому [13]. Тому дуже актуальним є розгляд змісту освітнього-професійної програми підготовки спеціалістів.

Зміст освітньо-професійної програми майбутнього спеціаліста має відображати необхідні цикли підготовки, дисципліни нормативної і варіативної частин, необхідні для опанування та кількість відведених на них годин. Навчальний план, у свою чергу, регламентує послідовність вивчення дисциплін різних циклів підготовки.

Для прикладу розглянемо цикли підготовки для спеціальності «Експлуатація судових енергетичних установок», освітньо-професійна програма якої містить три цикли у нормативній частині, а саме:

1. Цикл гуманітарної і соціально-економічної підготовки, до якого відносяться такі дисципліни як: історія України, українська мова (за професійним спрямуванням), основи філософських знань (філософія, релігієзнавство), соціологія, основи правознавства, основи економічної теорії, культурологія, морська англійська мова, фізичне виховання.

2. Цикл математичної, природничо-наукової підготовки включає в себе вивчення наступних дисциплін: вища математика, фізика, технічна механіка (теоретична механіка, опір матеріалів, деталі машин), інженерна графіка, основи технічної термодинаміка та теплопередачі, основи гідромеханіки, основи екології, електротехніка та основи електроніки, теорія, устрій судна та рушії, технологія матеріалів, основи автоматики.

3. Цикл професійної та практичної підготовки складається з таких дисциплін: безпека життєдіяльності, судові дизельні установки, судові допоміжні механізми, устрої та системи, судові котельні установки, автоматизація судових енергетичних установок, електрообладнання суден, основи охорони праці, охорона праці в галузі, менеджмент морських ресурсів, охоронні заходи на судні, практична підготовка (технологічна, плавальна).

Та у варіативній частині:

1. Обов'язкові (рекомендовані) дисципліни варіативної складової включають у себе такі дисципліни як: судові турбінні установки, судові вантажні та палубні механізми, технічне обслуговування та ремонт судових технічних засобів, технічна експлуатація судових технічних засобів та безпечне несення вахти, технологія використання робочих речовин, нормативні морські документи, практична підготовка (технологічна, плавальна).

2. Цикл дисциплін самостійного вибору ВНЗ. Для вибору даних дисциплін ВНЗ керується новітніми тенденціями у морській галузі. Так, для конкурентоспроможності на ринку праці у морській галузі майбутнім фахівцям необхідно володіти професійною англійською, оскільки спілкування на борту міжнародних екіпажів здійснюється англійською мовою. Тому багато морських ВНЗ обирають дисципліну «Морська англійська мова».

Як можна побачити з вищенаведеного прикладу циклів підготовки різноманітність напрямків їх дисциплін зумовлює ретельний і системний підхід при плануванні послідовності вивчення дисциплін. Починаючи з даного етапу використання компетентнісного та інтердисциплінарного підходів сприяє ефективному плануванню професійної підготовки фахівця.

Розглянемо детальніше роль та функції цих підходів. Дисципліни циклу математичної, природничо-наукової підготовки такі як:

– вища математика, курсанти вже володіють основними поняттями і засвоїли основні фундаментальні математичні принципи розрахунків, що дає їм змогу якісно вивчати загально-технічні та професійно-орієнтовані дисципліни (оволодіти професійними компетенціями);

– фізика є фундаментальною наукою для оволодіння професійними знаннями загально технічних дисциплін і сприяє формуванню таких професійних компетентностей як механічні, електричні, теплові та гідравлічні, які відносяться до таких наступних розділів фізики: механіка, електротехніка, термодинаміка і теплотехніка, механіка рідин та газів.

– вивчення дисциплін «Електротехніка та основи електроніки» і «Основи автоматики» формує ЗУН, які курсанти застосовують в подальшому при вивченні дисциплін «Автоматизація судових енергетичних установок» та «Електрообладнання суден»;

– оволодіння знаннями з технології матеріалів зумовлює глибинне розуміння технологій використання робочих речовин.

Дисципліни циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки:

– основи філософських знань (філософія, релігієзнавство) формують у курсантів універсальні навички (soft skills) для успішної комунікації на борту судна, оскільки релігійні уподобання у кожного члена екіпажа можуть бути різними і те, наскільки компетентні з даної дисципліни буде істотно впливати на рівень та кількість конфліктних ситуацій в майбутньому на борту судна. Теж саме стосується і дисципліни «Культурологія».

– основи правознавства формують базові знання із захисту власних інтересів. Такі знання курсанти під час навчання інтегрують у такі дисципліни як «Технічне обслуговування та ремонт судових технічних засобів» (у сфері власної безпеки та дотримання необхідних умов праці) так само як і при вивченні дисциплін: «Технічна експлуатація судових технічних засобів та безпечне несення вахти», «Технологія використання робочих речовин», «Нормативні морські документи»;

– знання професійної англійської мови надають змогу ознайомитись з досягненнями науково-технічного прогресу; допомагають ефективно засвоювати і застосовувати ЗУН, набуті під час вивчення професійно-орієнтованих дисциплін; сприяють обміну інформацією з експлуатації новітнього механічного обладнання.

Вивчення ситуації із впливом інтердисциплінарного та компетентнісного підходів на послідовність викладення навчального матеріалу при вивченні дисциплін різних циклів підготовки дозволяє говорити про те, що використання даних підходів сприяє як глибинному засвоєнню ЗУН курсантами, так і збагачує їх кругозір і дозволяє встановити взаємозв'язки та взаємозалежності у процесі їх підготовки.

Спираючись на рекомендації ІМО (International Maritime Organization) морські ВНЗ намагаються ефективно імплементувати комунікативний підхід при вивченні дисциплін циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки. Такі рекомендації, в основному, стосуються мови спілкування на борту судна. Адже від того, наскільки чіткими і зрозумілими є інструкції та як швидко вони сформульовані залежить виживання екіпажу. Тому, для розгляду особливостей викладання дисциплін циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки засобами комунікативного підходу нами було обрано дисципліну «Морська англійська мова».

Відповідно до курсу викладання використовуються різні типи структури уроку. Так, для 1–2 курсів використовується структура PPP (presentation, practice, production), починаючи з третього курсу – EASA (engage, activate, study, activate), для магістрів – ESA (engage, study, activate). Оскільки на молодших курсах підготовки освітньо-кваліфікаційна програма для електриків та механіків є тотожною, нами була обрана структура PPP.

1) *Report* – організаційний момент для перевірки готовності курсантів працювати. Для комунікативного підходу у цій частині заняття характерним є такий вид взаємодії як: курсант – курсанти (таким чином члени група можуть виступати в ролі організаторів та активних учасників). Наприклад, коли курсант запитує англійською мовою кількість присутніх та відсутніх на початку пари. Викладач лише здійснює моніторинг правильності відповідей курсантів.

2) *Checking homework* – з метою розвитку комунікативних умінь перевірка домашнього завдання може здійснюватись кількома способами і залежить від типу домашньої роботи. Можуть бути такі типи взаємодії як: курсант-курсант-курсант (коли один курсант відповідає, а потім запитує іншого), або курсант-група (один курсант запитує всю групу), або може бути поділ на групи курсантів, коли одна група курсантів перевіряє іншу. Це дозволяє економити час на перевірку домашнього завдання та розвивати комунікативні вміння і формувати навички роботи в команді.

3) *Lead-in* – заглиблення курсантів у тему та мету заняття: видами взаємодії можуть бути парна (question-answer, correct me, 2 truths 1 lie), групова робота (personal prediction, one word story, imaginary present), або взаємодія на рівні курсант-курсант-

курсант (playing a word ball, find someone who, using mood scales). Цікавими у цьому випадку є завдання на mingle activity: курсанти мають змогу ставити запитання і отримувати відповіді від різних партнерів таким чином неодноразово повторюючи заздалегідь створені викладачем зразки запитань, що підводять їх до теми та мети уроку.

4) *Topic and purpose of the lesson* – повідомлення теми та мети уроку здійснюється, як правило, викладачем. Але і на цьому етапі можна використати такий вид взаємодії як курсант – група (це можливо зробити, коли тема та мета уроку записані на дошці та обраний викладачем курсант має змогу їх озвучити).

Етап *presentation* складається з:

1) безпосередньо *presentation* – презентація нових лексичних одиниць чи граматичних форм. На цьому етапі основну роль відіграє викладач, а курсанти виступають у ролі активних слухачів.

2) *explanation* – включає в себе пояснення значення лексичних одиниць чи-то граматичних форм. Спираючись на вимоги комунікативного підходу викладач може заохочувати курсантів, які мають вищий рівень ЗУН з морської англійської мови до самостійного пояснення нових слів і корегувати їхні пояснення, якщо вони не зовсім чіткі. Доцільними тут буде використання таких видів взаємодії як: курсант-курсант-курсант, або курсант-курсанти.

3) *Drilling* – неодноразове повторення нових лексичних одиниць чи граматичних конструкцій (якщо є складнощі у їх вимові). На початку викладач чітко вимовляє потрібне слово, як правило, супроводжуючи його показом малюнку, завданням групи є його повторити. Для більшої комунікації можна обрати курсанта, який вимовляє це слово правильно і зробити взаємодію на рівні курсант – курсанти (він говорить вони повторюють).

4) *Checking understanding*: перевірка усвідомлення значення нових лексичних одиниць або граматичних форм. Форми взаємодії у цій частині етапу *presentation* можуть бути різними залежно від типу перевірки. Але найбільш розповсюдженими є види типу: курсант-курсант-курсант, де курсанти мають змогу виправляти неправильні відповіді своїх одногрупників, а також називати того, хто відповідатиме наступним. Таким чином викладач виступає лише у ролі активного слухача, а говорять лише курсанти.

Етап *practice* має дві основні частини:

1) *controlled exercises*: всі відповіді курсантів можна перебачити, оскільки такі завдання не передбачають творчої роботи, а лише закріплення знань і формування умінь вживати нові лексичні одиниці або граматичні форми правильно. Проте і на цьому етапі можна застосовувати принципи комунікативного підходу у частині перевірки завдань. Видами взаємодії є: курсант-курсант-курсант (коли один курсант відповідає і потім обирає наступного тощо), група – група (курсанти виконують завдання у групах і потім група перевіряє групу); пара – пара (курсанти виконують завдання у парах і пара перевіряє пару).

Для правильності відповідей курсантів викладач може використати прийом світлофора (за умов, що курсанти ознайомлені з правилами: зелений колір – правильно, червоний – неправильно) – це зменшує

частку говоріння викладача і збільшує час на говоріння курсантів (курсанти повинні здогадатись де саме в реченні вони допустили помилку).

2) *semi-controlled exercises*: наполовину творча частина, де відповідь курсантів спрогнозувати важко, або неможливо. Взаємодія тут може бути таких видів: курсант – курсант, група – група, пара – пара. Такий розподіл ролей притаманний роботі курсантів в парах для практики ситуативних діалогів англійською мовою за професійним спрямуванням.

Дана взаємодія дозволяє курсантам формулювати власну думку і використовувати надані власні мовні конструкції спираючись на вже вивчені на етапі *controlled exercises*. З метою збільшення частки говоріння курсантів, викладач може запропонувати іншим групам або парам знайти мовні чи лексичні помилки у відповідях одногрупників. У цьому випадку частина курсантів має роль перевіряючих, а частина тих, кого перевіряють. .

Етап *production* – перевірка поставлених викладачем мети та завдань заняття. Для цього етапу характерною є взаємодія група – група, пара – пара. Завдання цього етапу спрямовані на креативність, гнучкість, комунікативність, вміння працювати в команді, культурну обізнаність разом із набутими мовними компетенціями. Варто зазначити, що на цьому етапі викладачу за комунікативним підходом не рекомендується виправляти помилки курсантів під час говоріння, а зробити це після того, як група або пара презентує свою роботу (feedback). Це допоможе курсантам не збиватись з власної думки.

Детальний розгляд особливостей викладання дисципліни «Морська англійська мова» засобами комунікативного показав, що комунікативний підхід при вивченні дисциплін циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки сприятиме не лише комунікативним ЗУН (швидкість формулювання думок та говоріння, точність у своїх висловлюваннях, правильність використання наявних зразків і побудова своїх власних), але й вироблятиме такі універсальні ЗУН як робота в команді, креативність, гнучкість, тощо.

Обмеженням даного дослідження можна вважати недостатньо глибокий аналіз наукових поглядів компетентнісного, інтердисциплінарного та комунікативного підходів, а також відсутність розгляду особливостей підготовки курсантів циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки на заняттях з дисциплін «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Історія України», тощо. Це може бути предметом подальших розвідок.

Перспективи подальших досліджень із напрямку. Відкритими для подальшого дослідження залишаються питання розгляду особливостей підготовки курсантів циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки на заняттях з дисциплін «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Історія України», тощо.

Наступним етапом запровадження у навчальний процес є розробка навчальних програм, планів та посібників, що сприятиме більш ефективному використанню компетентнісного, інтердисциплінарного та комунікативного підходів при підготовці майбутніх суднових механіків та електриків.

6. Висновки

Вивчення ситуації із особливостями підготовки майбутніх судових механіків та електриків засобами компетентнісного, комунікативного і інтердисциплінарного підходів, дозволяє говорити про те, що:

1. Нормативна частина освітньо-кваліфікаційної програми рівня спеціаліст містить у собі такі цикли підготовки як:

а) цикл гуманітарної і соціально-економічної підготовки;

б) цикл математичної, природничо-наукової підготовки;

с) цикл професійної та практичної підготовки.

Варіативна частина освітньо-кваліфікаційної програми рівня спеціаліст містить охоплює наступні цикли підготовки:

а) обов'язкові (рекомендовані) дисципліни варіативної складової;

б) цикл дисциплін самостійного вибору ВНЗ.

2. Інтердисциплінарний та компетентнісний підходи позитивно впливають на послідовність викладення інформації при вивченні дисциплін різних циклів підготовки: використання даних підходів сприяє як глибинному засвоєнню ЗУН курсантами, так і збагачує їх кругозір і дозволяє встановити взаємозв'язки та взаємозалежності у процесі їх підготовки.

2. 1. Існує необхідність застосовувати принципи інтердисциплінарного та компетентнісного підходів в освітньо-професійних програмах, навчальних

програмах, навчальних планах для більш ефективного опанування майбутньою професією судовими механіками та електриками.

3. Комунікативний підхід при вивченні дисциплін циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки сприятиме не лише комунікативним ЗУН (швидкість формулювання думок та говоріння, точність у своїх висловлюваннях, правильність використання наявних зразків і побудова своїх власних), але й вироблятиме такі універсальні ЗУН як робота в команді, креативність, гнучкість, тощо.

Конфлікт інтересів

Автор декларує, що не має конфлікту інтересів стосовно даного дослідження, в тому числі фінансового, особистісного характеру, авторства чи іншого характеру, що міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в даній статті.

Фінансування

Дослідження проводилось без фінансової підтримки.

Доступність даних

Рукопис не має пов'язаних даних.

Використання засобів штучного інтелекту

Автор підтверджує, що не використовувала технології штучного інтелекту при створенні представленої роботи.

Література

1. Троцько, Г. В. (1995). Професійно-педагогічна підготовка студентів до виховної роботи в школі. Харків: ОВС, 241.
2. Сорока, О. В. (2001). Підготовка майбутнього вчителя до інтегративного використання образотворчого мистецтва в початковій школі. [Автореф. дис. ... канд. пед. наук; Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського].
3. Сущенко, Л. П. (2003). Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах. [Автореф. дис. ... д-ра пед. наук; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України].
4. Литвин, А. В. (2001). Відбір і конструювання змісту спеціальних дисциплін у професійно-технічних навчальних закладах. Педагогіка і психологія професійної освіти, 3, 88–99.
5. Волошинов, С. А. (2012). Алгоритмічна підготовка майбутніх судоводів з системою візуальної підтримки в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища. [Дис. ... канд. пед. наук; Херсонський державний університет].
6. Сокол, І. В. (2011). Формування професійної компетентності майбутніх судоводів у процесі вивчення фахових дисциплін. [Дис. ... канд. пед. наук; Херсонська державна морська академія МОН України].
7. Кремень, В. Г. (Ред.) (2004). Вища освіта в Україні і Болонський процес. Київ: Освіта, 384.
8. Tuning Project (2006). Університет Деусто (Іспанія), університет Гронінгена (Нідерланди). Education & culture. Socrates-Tempus, 101.
9. Сова, М. О. (2005). Інтеграція художньо-культурологічних знань у системі професійної підготовки вчителя гуманітарних дисциплін. [Автореф. дис. ... док. пед. наук; Український державний університет імені Михайла Драгоманова].
10. Wang, B., Li, P. (2021). Interdisciplinary approaches to arts education: Exploring the link between creative thinking and mastering exact sciences. Thinking Skills and Creativity, 42, 100968. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2021.100968>
11. Augsburg, T. (2014). Becoming Transdisciplinary: The Emergence of the Transdisciplinary Individual. World Futures, 70 (3-4), 233–247. <https://doi.org/10.1080/02604027.2014.934639>
12. Bruce, A., Lyall, C., Tait, J., Williams, R. (2004). Interdisciplinary integration in Europe: the case of the Fifth Framework programme. Futures, 36 (4), 457–470. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2003.10.003>
13. Ляшенко, У. І. (2016). Педагогічні умови підготовки майбутніх судових механіків у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін. [Дис. ... канд. пед. наук].

Received date 09.04.2024

Accepted date 28.05.2024

Published date 11.06.2024

Ляшенко Уляна Ігорівна, кандидат педагогічних наук, кафедра англійської мови в судовій енергетиці, Херсонська державна морська академія, пр. Незалежності, 20. м. Херсон, Україна, 73003

E-mail: ulianaliashenko@gmail.com